

Pratarmė

Didesnę dalį *Acta Paedagogica Vilnensia* 41 tomo straipsnių parašė jaunosios mokslininkės: neseniai baigusios doktorantūros studijas, tebestudijuojančios ar dar tik žengiančios į mokslininko kelią. Šiuos straipsnius vienija ir autorių drąsa: drąsa rinktis ugdymo tyrimuose (ypač Lietuvoje) rečiau naudojamus metodus, drąsa gvildinti naujas, „nepatogias“ temas arba naujai pažvelgti į primirštas senąsias.

Viena iš tokių, atrodytų, išsemtų temų – dvasingumo svarba akademiniam diskurse. Šią temą aptariančiame straipsnyje ne tik raginama siekti mokslo ir dvasingumo sintezės, ugdant išskirtines intelektines savybes, bendrai vadinamas dvasiniu intelektu (SQ), bet ir aptariami galimi dvasingumo ugdymo aukštojo mokslo institucijose būdai. Be dvasingumo ugdymas būtų vienakojis, – teigia straipsnio autorė. Aukštojo mokslo ir studijų realijos analizuojamos ir antrame žurnalo straipsnyje, kuriame pristatomas socialinio darbo magistrantūros programos studentų mokymasis ir pas mus dar mažai naudojamas mokymosi metodas – fotobalsas, veiklos tyrimo dalyvaujant (angl. *participatory action research*) atmaina. Straipsnio autorės iš Jungtinių Amerikos Valstijų detalčiai aprašo ir iliustruoja, kaip bendruomenės praktikų pažengusiems kurso metu studentai atliko numatytas fotobalso užduotis apie seksualinį smurtą studentų miesteliuose. Duomenų analizei straipsnyje pasitelkti grindžiamosios teorijos metodai ir *post-*

veritas politikos (angl. *post-truth politics*) prieiga. Iniciatyvos įtraukti naują požiūrį į tyrimus ugdymo moksluose Lietuvoje, plėsti mokslinį diskursą tyrimų metodologijos tema imamasi trečiame žurnalo straipsnyje. Jame aptariamos pagrindinės postmodernizmo, poststruktūralizmo ir posthumanizmo idėjos ir jų perkėlimas į mokslinius tyrimus, tiksliau *post* tyrimus ugdymo srityje. Straipsnyje aptariami postmetodologija pagrįsti tyrimų būdai, tokie kaip rizoanalizė, šizoanalizė, pateikiamas kintantis požiūris į duomenis, filosofijos svarbą, kalbą, tyrimų atlikimo procedūras ir duomenų pristatymą.

Acta Paedagogica Vilnensia siekia populiarinti etnografinius ugdymo tyrimus Lietuvoje. Šiame žurnalo tome taip pat skiriama dėmesio mokyklos ir klasės etnografijai. Viena iš straipsnių pasitelkus mikroetnografinio diskurso analizę atskleidžiama, kaip mokytoja ir mokiniai konstruoja bendrus kultūrinius mokymosi modelius ir tikisi abipusės atsakomybės už akademinės ir pedagoginės praktikos bei mokslinės kalbos vartoseną. Šio straipsnio pamatas – socialiai konstruojamų kalbos vartosenų ir sąveikų teorijos. Kitame straipsnyje, paremtame etnografinio tyrimo strategija, pristatomi dalyvaujančio stebėjimo ir interviu rezultatai. Detalčiai ir vaizdžiai aprašoma romų etninės grupės mokinių tapatumo mokyklos bendruomenei suvokimas bei raiška pagrindinės mokyklos kontekste. Svarstoma: *Kas yra tas romas*

mokinys pagrindinėje mokykloje? Ar tai, ką jis šiandien patiria mokykloje, turėtų laikyti problema, ar per ilgą laiką pasiekto rezultato sėkmė? Koks tapatumas formuojasi mokyklos bendruomenės ribose ir kokią įtaką tai daro elgesiui mokykloje? Ar galime ir ar turime šį procesą kontroliuoti?

Kokybinio tyrimo metodai dominuoja ir pristatant mokytojų požiūrius į save ir kitą. Straipsnyje apie mokytojo homunkulą aptariamas anaip tol ne viduramžių alchemikų kolboje sukurto žmogeliuko paveikslas, o pačių mokytojų savivokoje paplitęs vaizdinys, sociologinis konstruktas. Be abejo, mokytojo homunkulo – tobulo tvarinio, „atėjusio į mąstymą“ ir užėjusio jame vertybinio, moralinio ir praktikos orientyro vietą, vaizdinys iš dalies padiktotas aplinkos – medijų, švietimo politikų, mokyklų administracijos, tėvų, mokinių ir kt., tačiau ir patys mokytojai jam tarnauja, bandydami, tačiau ne visada gebėdami šį tvarinį kritiškai įvertinti

ir dekonstruoti. Dekonstrukcijos metodą siūloma pasitelkti ir bandant įveikti ar bent apsvarstyti heteronormos primetamas taisykles. Vis dėlto, kaip pažymi mokytojų turimą žinojimą ir nuostatas heteronormos, lytiškumo temų atžvilgiu analizuojanti tyrėja, lyčių raiškos, lyčių lygybės, juolab seksualinės orientacijos temos mokykloje nėra apmąstomos. Homoseksualumą mokytojai linkę vertinti per „kito“ kategoriją, suvokti jį kaip esantį kur nors kitur, „ne mano klasėje“, ar įvardyti kaip abstrakčią, toli esančią realybę.

2018 metai Ugdymo mokslų institutui buvo itin džiaugsmingi: daktaro disertacijas apgynė Simona Kontrimienė ir Sandra Kairė. Plačiau apie šias disertacijas galima pasiskaityti Kronikos skiltyje.

Ačiū visiems prisidėjusiems prie žurnalo 41 tomo: straipsnių autorėms ir recenzentams, santraukas iš anglų kalbos išvertusiai Simonai Kontrimienei, Vilniaus universiteto leidyklos darbuotojams.